

บทบาทผู้บริหารและครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษา  
พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร

The Administrators and Teachers in the Development of Academic Management

The Secondary Educational Service Area Office 2 Bangkok

<sup>1</sup>ศิริพัฒน์ แจ่มกระจ่าง (Siripat Jamkrachang)

<sup>2</sup>กัญญ์รัชการย์ นิลวรรณ (Kanyaratkarn Nilawan)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (Suansunandha Rajabhat University)

Email: chamkrachang@gmail.com

Received December 10, 2018; Revised December 23, 2018; Accepted March 15, 2019

### Abstract

Research on role of administrators and teachers in the development of academic management, The Secondary Educational Service Area Office 2, Bangkok Metropolis. The research has objectives to 1) To study the role of administrator and teacher in the development of academic administrators in educational institutions, The Secondary Education Service Area Office 2, Bangkok Metropolis, 2) To comparative study on the roles of administrators and teachers in the development of academic administrators in educational institutions, The Secondary Educational Service Area Office 2, Bangkok Metropolis. The sample group consisted of administrators and teacher in the Educational Service Area Office 2, Bangkok Metropolis, which calculated proportion from the tables of Krejcie and Morgan for 350 samples from population of 3,568 persons. The results showed that most respondents were female, have a marital status, aged between 41–50 years, graduated bachelor degree, have average income between 15,001–25,000 baht, title is a teacher public officer. The totally role of school administrators was at a high level. The most average side is the education of local wisdom, art and natural-culture in more learning. Secondly, the process of learning to create knowledge along with the moral development occurs in the learner. Thirdly, raising awareness, knowledge, understanding of sufficiency economy and its application in everyday life. Moreover, planning of operate project to promote research in order to solve problems in schools. Secondly, the plan of learning and the plan for organizing democratic activities in the school accordingly, and process of learning in science, respectively. The results of the comparative study in totally showed that gender, status, education, average monthly income and different jobs posting has influenced to roles of administrators and teacher on the development of academic administrator in the school of The Secondary Educational Service Area Office 2, Bangkok Metropolis were not different.

**Keywords:** Development, Administrator, Bangkok, Teacher

## บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ซึ่งคำนวณสัดส่วนจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน ที่จำนวนประชากร 3,568 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 350 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรส มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จบระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 15,001-25,000 บาท ตำแหน่งงานเป็นข้าราชการครู บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดให้มีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมชาติ ในสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม รองลงมาด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ไปพร้อมกับการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในผู้เรียน รองลงมาด้านการสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และด้านการวางแผนดำเนินโครงการส่งเสริมการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาในสถานศึกษา รองลงมาด้านการกำหนดแผนการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมด้านประชาธิปไตยในสถานศึกษาที่สอดคล้องกัน รองลงมาด้านกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ ผลการศึกษาเปรียบเทียบในภาพรวมพบว่า เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและตำแหน่งงานที่ต่างกัน มีผลต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา และข้าราชการครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษาของ พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

**คำสำคัญ:** การพัฒนา, ผู้บริหาร, กทม., ครู

## บทนำ

ในสภาพที่สังคมปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การจัดการบริหารองค์การต่าง ๆ จำต้องปรับเปลี่ยนให้มีศักยภาพ เนื่องจากความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การย่อม ขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้บริหาร องค์การทุกองค์การไม่ว่าจะเป็นองค์การภาครัฐหรือเอกชน ต่างต้องการที่จะให้องค์การของตนมีนักบริหารมืออาชีพมาบริหารในส่วนของงานบริหารจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน ผู้บริหารนับเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ หรือ ความล้มเหลวของการจัดการศึกษา คำว่า “ผู้บริหาร” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมายถึงบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของภาครัฐและเอกชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ตามนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาซึ่งสิ่งที่นักบริหาร การศึกษาและบุคคลทั่วไปมีความคาดหวังต่อการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาคือการเป็น “ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ” (Phongpanich, 2009) การศึกษาไทยในยุคปฏิรูปการศึกษาต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น “ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ” ที่มีความรู้และประสบการณ์สมกับที่เป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา ที่นอกจากจะบริหารบุคลากรครูผู้สอนแล้ว ผู้บริหารมืออาชีพต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กล่าวคือ มีความสามารถที่จะประสานการมีส่วนร่วมของครูผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการระดมความสามารถและทรัพยากร เพื่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ตลอดจนจัดให้มีกระบวนการประกันคุณภาพเพื่อให้เกิดการจัดการ

ศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกด้าน เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (Office of the Education Council, 2009)

กระแสการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นทั่วโลกรวมทั้งในประเทศไทย การเตรียมความพร้อมสู่ความเจริญก้าวหน้าเป็นการปฏิรูปทั้งระบบ ดังในพระราชบัญญัติการศึกษาปี พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 บททั่วไป ที่ว่าด้วยความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาในมาตรา 6, 7, 8 และ มาตรา 9 ที่ให้ความสำคัญเชิงปรัชญาระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาอย่างครอบคลุม โดยเฉพาะในมาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (Ministry of Education, 2003) จากสภาพการณ์และกฎหมายการศึกษาดังกล่าว ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการจัดการศึกษา โดยรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นนโยบายระดับชาติที่มีการผลักดันให้เกิดโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของกระบวนการจัดการศึกษาและกระบวนการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ยังขาดการบูรณาการระหว่างความรู้ความเข้าใจด้าน (Urboonnuchatch, 2006) ที่ผ่านมารัฐได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษามาตลอด โดยเฉพาะการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ซึ่งพบว่า มีปัญหาอยู่หลายประการที่สะสมอยู่ โดยเฉพาะการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งถือเป็นหัวขบวนสำคัญขององค์กรยังไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนหนึ่งยังขาดความมุ่งมั่นในการทำงานบริหารขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องหรือจากงานวิจัยปัญหาและสภาพการพัฒนาศูนย์ที่ยังมีปัญหามากมายด้านไม่ว่าจะเป็นการขาดความรู้การกระตุ้น และชักจูงใจที่ยังเป็นปัญหาจนถึงปัจจุบัน แต่ยังคงไม่พบงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์ หรือบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาครูโดยเฉพาะด้านวิชาการ (Iamsakun, 1999)

งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และ การมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้ง วัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ (Chittrudub, 2009)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ทำให้การปฏิรูปการศึกษาไทยบรรลุผลตามเจตนารมณ์และช่วยให้แผนแม่บทในการปฏิรูปการศึกษาของไทยเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการสถานศึกษา คือ ผู้ที่มีตำแหน่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากในภาคปฏิบัติจะเป็นตัวการและเป็นกลไกหลักในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจ ต้องทำหน้าที่และรับผิดชอบโดยตรงในการดูแล ควบคุมกำกับ และส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และการทำงานในส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายที่ได้วางไว้ ดังนั้นความก้าวหน้าหรือ ความล้าหลังของสถานศึกษาและคุณภาพของนักเรียน จะขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำและความ สามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลัก (Yaisawan, 2001)

จากสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร เปรียบ เทียบบทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษาพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษาพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร

## ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาครูด้านวิชาการของสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ประกอบด้วยตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วยเพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย ตำแหน่งงานและปัจจัยด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในส่วนตัวแปรตามนั้น คือ บทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษาพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ดังนี้ สถานศึกษา คือแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนตั้งแต่วัย 4-22 ปี คือ ระดับอนุบาลศึกษา ไปจนถึงระดับ อุดมศึกษา การศึกษาหรือการเรียนรู้ จึงมีความผูกพันกับสถานศึกษา เมื่อพูดถึงการศึกษาที่จะต้องคิดถึงสถานศึกษา และเมื่อจะเปรียบเทียบสถานศึกษาด้านคุณภาพและมาตรฐาน ก็มักจะเปรียบเทียบกันในเรื่องของงานวิชาการ

ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการจึงเป็นเรื่องที่ต้องพูดถึงเกี่ยวพันกันไปไม่มีที่สิ้นสุด โดยงานวิชาการเป็นงานหลักที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพ การเรียนการสอนให้ได้ดี และมีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ ความสามารถและทักษะเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน (Ministry of Education, 2008)

แนวคิดการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่หรืออาจเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ จะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานบริหารวิชาการไว้อย่างเป็นระบบ รู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา มีความสามารถในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้เป็นที่รับรู้โดยทั่วไปของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมไปถึงงานที่เป็นความคาดหวังของสังคมว่า ผู้บริหารควรทำ และงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาคิดด้วยตนเองจากความรู้ความสามารถและประสบการณ์ว่า เป็นงานในความรับผิดชอบที่ต้องทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำหน้าที่ในฐานะของผู้นำทางวิชาการ ทรัสต์รี (Trusty, 1986 as Cited in Pusara & Sanguannam, 2002) ได้กล่าว

- ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการ มีภาระงาน 17 ประการ คือ
- 1) ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษา
  - 2) ส่งเสริมให้ครูนำเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษาไปปฏิบัติ
  - 3) สร้างความเชื่อมั่นว่ากิจกรรมของสถานศึกษาและของห้องเรียนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา
  - 4) สร้างความเชื่อมั่นว่าโครงการทางวิชาการของสถานศึกษาเป็นผลจากผลการวิจัยและการปฏิบัติทางการศึกษา
  - 5) มีการวางแผนร่วมกันกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ทางวิชาการเพื่อให้บรรลุความต้องการของนักเรียน
  - 6) ส่งเสริมให้ครูนำโครงการทางวิชาการไปปฏิบัติ

- 7) ปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูในการประเมินผลโครงการทางวิชาการของโรงเรียน
- 8) ติดต่อสื่อสารกับครู และนักเรียนด้วยความคาดหวังที่สูงในด้านมาตรฐานทางวิชาการ
- 9) ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางสังคมของนักเรียน
- 10) ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างเชาวน์ปัญญาของนักเรียน
- 11) มีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับครูไว้อย่างชัดเจน
- 12) ให้ความร่วมมือกับนักเรียนในการกำหนดระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาด้านวินัยของนักเรียน
- 13) ร่วมมือกับนักเรียนให้มีการนำ ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมากำหนดปัญหาด้านวินัย
- 14) ร่วมมือกับคณะครูอาจารย์ให้มีการแนะนำระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมากำหนดปัญหาด้านวินัย

ของนักเรียน

- 15) มีการประชุมเทตคณะครูเกี่ยวกับโครงการของสถานศึกษา
- 16) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างยุติธรรม
- 17) ช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงานเพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

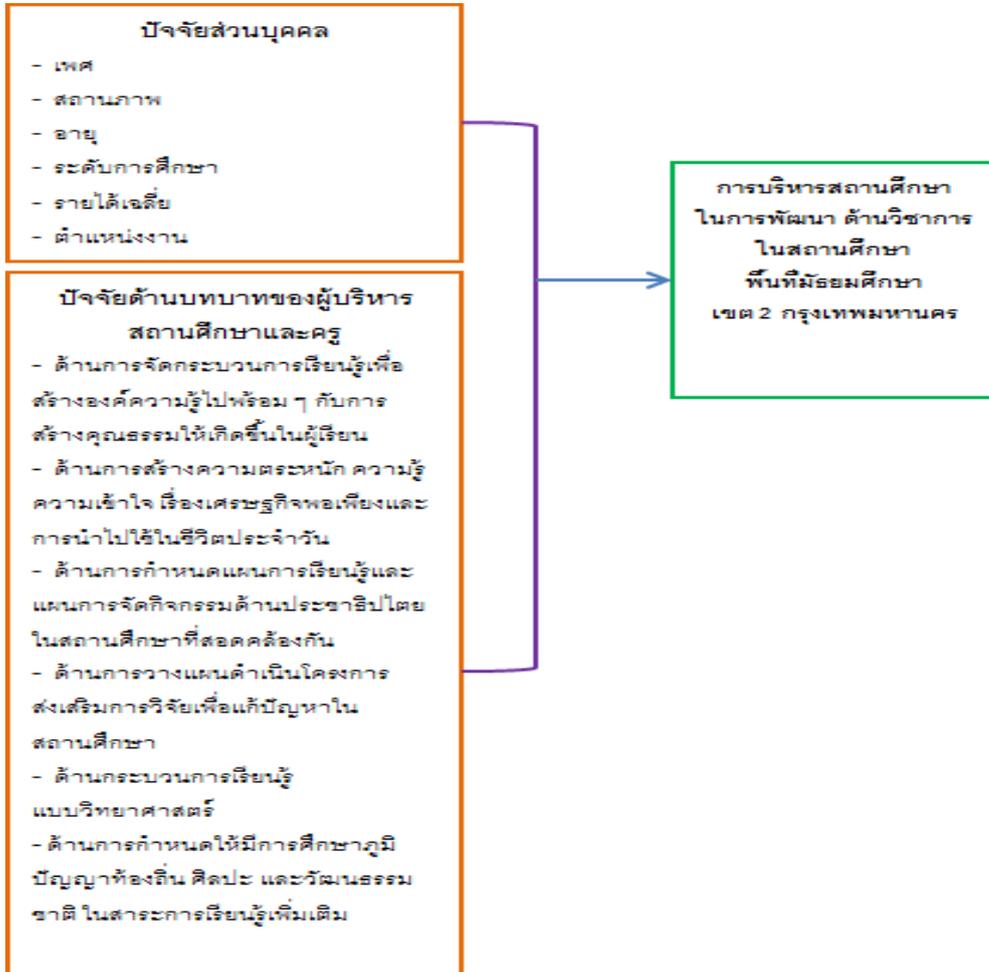
#### บทบาทและความสำคัญของครู

บทบาทของครูในสังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม วัฒนธรรม โดยที่แต่เดิมครูมักจะเป็นพระและผู้มีฐานะดี สอนเด็กด้วยความสมัครใจ เพราะต้องการอบรมให้คนได้ดีโดยไม่หวังสินจ้างรางวัล ทำด้วยความจรรยาโลงใจ มีความสำนึกในหน้าที่และมีความรับผิดชอบ (Pichesanukul, 2003) ยังได้กำหนดหน้าที่ที่สำคัญของ "ครู" ที่เกี่ยวข้องการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ครูต้องศึกษาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล สามารถให้คำแนะนำได้ทุกเรื่อง ทุกเวลา
2. ครูต้องค้นหาเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน
3. ครูต้องร่วมกับผู้เรียนในการสร้างวิสัยทัศน์
4. ครูต้องร่วมแผนการเรียนรู้กับผู้เรียน
5. ครูต้องสรรหาและสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ไว้ให้พร้อม
6. ครูต้องให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง
7. ครูต้องเสริมพลังและสร้างกำลังใจให้แก่ผู้เรียน
8. ครูต้องร่วมประเมินผลการเรียน โดยมีผู้ประเมินหลายฝ่าย ทั้งครู เพื่อน ผู้ที่เกี่ยวข้องและที่สำคัญที่สุดผู้เรียนต้องประเมินผลด้วยตนเอง
9. ครูต้องเก็บรวบรวมข้อมูลกระบวนการเรียน ตั้งแต่วางแผนตลอดจนถึงการประเมินผล และนำข้อมูลไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป
10. ครูควรสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอน

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าภาระงานของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในฐานะผู้นำทางวิชาการตามแนวคิดของทาร์สต์ที่นำมากล่าวไว้ข้างต้นนั้นเป็นเรื่องของการส่งเสริมและสร้างความเชื่อมั่น ให้เพื่อนครูปฏิบัติหน้าที่ด้านวิชาการไปในทิศทางที่ถูกต้องตามเป้าหมาย ร่วมวางแผนและให้ การสนับสนุนเพื่อนครูในการปฏิบัติงานวิชาการ รวมทั้งการให้ความร่วมมือกับผู้เรียนในส่วนของงานบริหารกิจการผู้เรียน การบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นยุทธศาสตร์การบริหารที่สำคัญที่ผู้บริหารพึงนำมาใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

ที่มา: แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูการศึกษา Wirawankul (1980)



### วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ได้ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ข้าราชการครู เจ้าหน้าที่ พนักงานในสถาน ศึกษาพื้นที่ มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ข้าราชการครู 3,568 คน ในพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ซึ่งมี 5 โรงเรียน ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถาน ศึกษาและข้าราชการครูในพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร ได้มาดังนี้ เลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรโดยคำนวณสัดส่วนจากตารางของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่รับความเชื่อมั่น 95%ที่จำนวนประชากร 3,568 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 350 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหาร 30 คนและจำนวนกลุ่มตัวอย่างของครู 320 คน ในพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร โดยดำเนินการ ดังนี้

- 1) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 346 คน ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง 350 คน
- 2) เทียบสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างของสถานศึกษาในพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร แล้วทำการ สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งเป็นเนื้อหาแบบสอบถามเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่งงาน

ตอนที่ 2 บทบาทของผู้บริหารและครูเป็นแบบสอบถามโดยใช้แบบสเกลการจัดประเภท (Selected Category Scale) โดยให้ค่าคะแนน หรือ Rating scale ซึ่งเป็นประเภทอันตรภาคชั้น ตามแนวคิดของลิเคิร์ต

ตอนที่ 3 แบบสอบถามแบบปลายเปิด

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อจะศึกษา บทบาทการบริหารสถานศึกษาในการพัฒนาผู้บริหารและครูด้านวิชาการในสถานศึกษา ในพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ จาก 2 แหล่ง ได้แก่

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการตอบแบบสอบถามจำนวน 350 ชุด ของสถานศึกษาพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่มีการเก็บ รวบรวมไว้แล้วทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ได้แก่ หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์และวารสารต่าง ๆ

### การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยกระทำการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. การจัดการทำข้อมูล เมื่อได้แบบสอบถามคืนกลับมาแล้วผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาดำเนินการต่อไปนี้ได้แก่

1.1 การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบรับทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อตัดแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ออก

1.2 การลงรหัส (Coding) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามฉบับที่มีความสมบูรณ์ถูกต้องเรียบร้อยแล้วมาลงรหัสตามที่กำหนดรหัสไว้ในแบบสอบถามแต่ละส่วน

1.3 การประมวลผลข้อมูล (Processing) นำแบบสอบถามที่ลงรหัสเรียบร้อยแล้วมาบันทึกลงในคอมพิวเตอร์และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป

### 2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอเป็นร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

## ผลการวิจัย

### 1. สรุปสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 350 คน ได้ผลการศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรส มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จบระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 15,001-25,000 บาท ตำแหน่งงานเป็นข้าราชการครู

### 2. ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและครู

ประกอบด้วย เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารและครูในการพัฒนาผู้บริหาร ด้านวิชาการในสถานศึกษาพื้นที่ มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ภาพรวมด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.97 ของ ครูโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.87 จะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมากกว่าบทบาทของ ครู

2.1 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ไปพร้อม ๆ กับการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 4.11 มากกว่าของครูโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.89

2.2 ด้านการสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน พบว่า ของครูโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.80 มากกว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.78

2.3 ด้านการกำหนดแผนการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมด้านประชาธิปไตยในสถานศึกษาที่สอดคล้อง กัน พบว่าของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 4.13 มากกว่าของครูโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.88

2.4 ด้านการวางแผนดำเนินโครงการส่งเสริมการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาในสถานศึกษาโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 4.98 มากกว่าของครูโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.90

2.5 ด้านกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ พบว่าของครูโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.84 มากกว่าของ ผู้บริหารโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.81

2.6 ด้านการกำหนดให้มีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรม ชาติ ในสาระการเรียนรู้ เพิ่มเติม พบว่า ของผู้บริหารโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.99 มากกว่าของครูโดยรวมมากกว่าค่าเฉลี่ย 3.89

### 3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

3.1 เพศต่างกัน มีผลต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา และ ข้าราชการครูในการพัฒนาของผู้บริหาร ด้านวิชาการในสถานศึกษาของพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกันยกเว้นด้านการจัด กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ไปพร้อม ๆ กับการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในผู้เรียน

3.2 สถานภาพต่างกัน มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในการพัฒนาผู้บริหารด้าน วิชาการในสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

3.3 อายุต่างกัน มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการ ในสถานศึกษาพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกัน

3.4 ระดับการศึกษาต่างกัน มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในการพัฒนาผู้บริหาร ด้านวิชาการในสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

3.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในการพัฒนา ผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษาพื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านกระบวนการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์

3.6 ตำแหน่งงานต่างกัน มีต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการกำหนดให้มีการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรม ชาติ ในสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม และด้านการสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

### สรุปผล

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานภาพสมรส มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จบระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 15,001-25,000 บาท ตำแหน่งงานเป็นข้าราชการครู บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดแผนการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมด้านวิชาชีพโดยในสถานศึกษาที่สอดคล้องกันที่ค่าเฉลี่ย 4.13 รองลงมาด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ไปพร้อม ๆ กับการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในผู้เรียน ที่ค่าเฉลี่ย 4.11 ด้านการกำหนดให้มีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมในสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ที่ค่าเฉลี่ย 3.99

### อภิปรายผล

จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในการพัฒนาผู้บริหารด้านวิชาการในสถานศึกษา พื้นที่มัธยมศึกษาเขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 3.88 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดให้มีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมชาติ ในสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ค่าเฉลี่ย 4.11 รองลงมาคือด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ไปพร้อม ๆ กับการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนที่ค่าเฉลี่ย 3.89 รองลงมาคือด้านการสร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และด้านการวางแผนการดำเนินโครงการส่งเสริมการวิจัยเพื่อจะแก้ปัญหาในสถานศึกษาที่ค่าเฉลี่ย 3.87 รองลงมาคือด้านการกำหนดแผนการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมด้านวิชาชีพโดยในสถานศึกษาที่สอดคล้องกันที่ค่าเฉลี่ย 3.84 รองลงมาด้านกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ ที่ค่าเฉลี่ย 3.65 ตามลำดับ

มีความสอดคล้องกับ Chat-Ngern (2012) ได้ศึกษา บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาครู โรงเรียนประถมศึกษ อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาครูโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมและรายด้านผู้บริหารมีบทบาทในการพัฒนาครูส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงลำดับบทบาทในการพัฒนาครูจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ คือ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการศึกษาดูงาน ด้านการฝึกอบรม และด้านการศึกษาต่อตามลำดับ

### ข้อเสนอแนะ

1.ผู้บริหารและข้าราชการครูควรศึกษาอย่างเข้าใจและลงลึกในบริบทของด้านการสร้างความตระหนัก ผู้เรียนให้พอประมาณกับศักยภาพของผู้เรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียน โดยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และทำการละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

2. ผู้บริหารและข้าราชการครูควรศึกษาอย่างเข้าใจและลงลึกในบริบทของด้านกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ โดยจัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการแสวงหาความรู้ที่จะช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบความจริงต่าง ๆ จัดกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนแผนวิทยาศาสตร์อย่างสม่ำเสมอ

3. ควรมีการจัดอบรมพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และมีการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน และส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู

4. ปัจจัยด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา จะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมากกว่าบทบาทของครู ดังนั้นในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษานั้นควรส่งเสริมและปรับปรุงในด้านกระบวนการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ ด้านการกำหนดแผนการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมด้านประชาธิปไตยในสถานศึกษาที่สอดคล้องกัน และด้านการกำหนดให้มีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรม ในสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม/ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ไปพร้อม ๆ กับการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในผู้เรียน

## References

- Chat-Ngern, W. (2012). *The role of administrators in teacher development at primary school Khao Khitchakut District, Chantaburi Province*. Education, Burapha University.
- Chat-Supang, U. (2009). *The role of school administrators in promoting learning management focuses on students, according to the opinions of private school teachers Samut Prakarn Province*. Master of Education Thesis, Department of Education, Sukhothai Thammathirat Open University.
- Chittradub, S. (2009). *Characteristics and learning styles of the young generation*. Bangkok: Teachers Council of Thailand Trade Organization.
- lamsakun, S. (1999). *A study of the personnel development process in secondary schools under the Department of General Education in Bangkok*. Master of Education Thesis, Faculty of Education (Educational Administration). Chulalongkorn University.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Ministry of Education. (2003). *National Education Act 2003*. Bangkok: Khurusapha Printing House.
- Ministry of Education. (2008). *National Education Act 2008*. Bangkok: Khurusapha Printing House.
- Ministry of Education, Office of the Education Council. (2009). *National Education Plan Revised edition B.E.2552-2559*. Bangkok: Khurusapha Printing House.
- Phramaha Aphilak Chakkaew. (2010). *The study of academic administration of Phrapariyattidhamma School Department of General Education under the National Buddhism Office Group 1*. Master of Education degree program, Department of Educational Administration, Srinakharinwirot University.
- Pongpanich, K. (2009). *Education reform for the second round*. Documents to be presented to the symposium The second decade of educational reform Issue guideline issued on 28 September 2009, Bangkok.

- Pusara, R., & Sanguannam, C. (2002). *Course management in educational institutions*. Bangkok: Bookpoint.
- Urboonnuanchart, V. (2006). *Development of training programs according to the threefold guidelines for strengthening self-discipline of grade 5 students*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wirawankul, C. (1980). *Educational administration*. (2nd ed.). Bangkok: Odean Store.
- Yaisawan, B. (2001). *Study of conditions and management guidelines in the form of development learning organization of primary schools Under the office of primary education in Khampangphet*. Master of Education Thesis, Rajabhat Institute Kamphaeng Phet.